

VIRUMAA JAANIAJALULUD

Timo Kalmu valitud värsid

KUTSE TULELE

Tulga tüttärid tulelle
vanad naised vainiolle,
tuoga valgepää vasikkad,
tuoga kittsed kriimusilmäd.
tulga tulda hoidamaie
kirgosta kihuttamaie,
kirgos kargas kattusselle,
üle õja Annusselle,
tuli tahab küläje mennä
külämieste künnü maale,
talomieste tappu maale,
tüttäri manara maale,

Tulga tüttärid tulelle
Tuaga kanad tuaga munad
Tuaga pardid paarissutte
Haned alla hõlma'assa
Midä sinä tõrgud tullessasi
Kardad kuldasi kuluma
Hõbe helmed häigenemä
Raha kaunad rakksumaie
Meil on kodo kullasseppäd
Õuve all on hõbeda seppäd
Värävässä vaskki seppäd

Tierajalla tina seppäd
Kodond aga tõiseb kulla suitsu
Õuve ald hõbeda suitsu
Värävästä vaskki suitsu
Tierajalda tina suitsu

Käii-kiikke, laa-laakke,
Käi kiikke kõrgeella,
Kõrgeella, kaugeella,
Lüömä trepid taivaalle,
Lüömä pilveje pügäläd
Lähmä juureje Jumala,
Käe alla Jiesukkeise.

Midä minä nägin kõrgeelda,
Kõrgeelda, kaugeelda,
Ligi taivasta tasada
Ligi pilvedä pimedä.
Poisid põlvili paluvad
Kübärättä kumardavad:
Oi Jumal Jumalukkeine,
Meie maal on neio nälgä,
Neionälgä, piia pōuda. -
Oi Jumal Jumalukkeine,

Tuo se pilve piigasida
Tõine pilve neiduseida
Siis saab külä küllättegi
Iga valdaje valittu

Sõuva kiikke jõuva kiikke,
midä annan sõudajalle,

sõudajalle, jõudajale.
Lammais kui meressä laiva,
pä-ä kui pajune põõsas
saba kui se saare vihtta,
sedä annan sõudajalle,
sedä annan jõudajalle.

Jõhvi khk., Voka v. - Mihkel Elias (1885); Jõhvi khk., Illuka v., Nõmme t. - Mari Rebin (1892); Jõhvi khk.,
Pagari v., Jõetaguse k. - Mari Rabin, 77 a. (1905)

NUKU e LEINAMÄNG

1
Nukekene, kukekene
Nukke liiva linnukene,
Nukke, turu tuvikene,
Nukke, Pärnu pääsukene,
Nukke, altari anine,
Nukke, kastari kanane.
Üle välja värvukene.
Nukke kutsuti külaje,
Veedi välja võeresiie.
Ei olnd aiga nukel menna:
Nukel kan?as kan?aspuilla,
Pieni pääliste vahella.
Linane ligi lageda,
Takkune taga tubada,
2

Nukk läks Utriki ubaje,
Itresi-hiire erneije.
Kasupoisi karja aeda
Vaeselapse vilja väljal.
Säält tõi põllella ubada,
Kamalul tõi kaunikeisi
Põllest andas poistel süüja,
Kamalust ka'u närida.
3
Pese piada nukkekene
Pese piad mere viela
Kä'ed kuller kupudella
Jalad Jaani lilledella
4
Nukke (h)elmida (h)elista
Nukke pauguda parista

Katsu kaela kiesisida

Raha pane kannad raksumaije!

Hüppa, nukke! Karga nukke!

Tie, nukke, jalad teravaks!

Sää-ä, nukke, sääriksida!

Kinni kin?a paeluksida!

Ve'a vü'ö nukkekene

Ve'a vü'ö kindelaksi

Sä'e sääreksi kõvaksi

Kinnidelle kin?a paelad.

5

Taas nukke vaheta vaipa

Anna mulle alli vaipa,

Ki?gi kirju tekkikene!

Üks on ringi sies, rätтик ehk tekk üle pia.

Valge riie oli mängijal ringi sees ümber, see naisterahvas hüüti nukk-nunneks.

Eeslaulja laulab, teised kordavad.

- 1) Esimises jaus, kus naiste rahvas ringi sies on, kutsutakse teda lindude nimedega külasse võerisille.

Nukk seletab, et ei ole aga menna, sest: "Nukel kan?as kan?as puila" j.n.e.

- 2) Kui nüid, lauletakse, et: "Nukk läks Utriki ubaje" jne., siis olnud nukk pahna pial maas ning võtnud sialt õlgi põlle täis, mida ta siis ringi keskel olles kamalust kaudelle ja poistelle närida viskanud.

- 3) Nüid kästakse nukil piad mere viega pessa, kes olnud hästi viguri mies, pannud kamalutega aina "üle pia ja kaela".

- 4) Sõnade juures "Nukke helme helkimine" j.n.e. kunni "raha kanna raksumine" paristavad keik oma keedega ja kaelarahadega.

Sõnade "Sää, nukke, sääriksida" juures kummardavad keik ja puudutavad sukke; pärast "kinnitavad kin?a paelu".

- 5) Nüid annab nukk alli vaiba ning kirju tekki ühe teisele ja siega algab mäng "uuest ja paremast."

Muidu tieb kõik nõnna, kuda laul käsib ja lõpetuses viskab teki ühe teisele pähe. Sie jääb siis jälle "nukkeks."

Haljala maamurde alalt (Haljala khk., Kandle v. - Anu Wärwa (1890); Haljala khk., Kavastu v. - Anu Tamberg (1889)

TULE SÕNAD

Üks kuri ämm tahtis omast miniast lahti soada ja hakkas teda selle pärast suitsu sies ära lämmatama, tulega põletama ja vie sies uputama. Aga kaval minia laulis:

Peremies, peremehike

Perenaene naesukene

Käskis mu tules magada
Kibemis mu kipertata
Sädämis mu säädä vüeda

Peremies peremehike
Tie mulle tuline särki
Raiu raudane kasukas
Pane paasine palakas
Kibemised kin?a paelad
Sädemised sääre paelad
Miska võin tules elada
Sädemes võin siada vüeda
Kribemes võin kinnitata.
Siis mina tules magane
Kibemis mina kiperdeillen

Las' ma ütlen uuest jälle
Uuest jälle taas tagasi
Uuest uusile sõnule
Ei minu tuli põleta
Ma olen tule tutavida
Ei minu suitsu sureta
Mina suitsu sugulane,
Ei minu vesi uputa
Ma olen vie vennapoiga
Ei minu raiu rauda mõeka
Ma olen raua ristipoiga
Või aga leiba võtab hin?e,
Tan?upuder tapab minda.

Vanamuar kuulis seda ja hakkas sest saadik võileivaga ja tan?upudruga oma miniad süetma.

Viru-Jaagupi khk., Vinni v. - V. Truuv (1894)

LAULU LÕPETUS

Õlgo ninda helläd vennad
Õlgo ninda jäägo jälle
Õlgo õtsad hommenesta
Tutkamed tuna perästä
Jõulu pitkistä pühistä
Lihavõtte riede'esta
Janiesta valge'esta

Siis vait siis vait ellad vennad
Siis vaide õtsad õtsitasse
Tutkamed lunastetasse
Jõulu pitkillä pühillä
Lihavõtte riede'ella
Janiella valge'ella.

Lüganuse khk., Saka k. Mihkel Peeterson, 55 a. (1888) ; Jõhvi khk., Järve v. - J. Saamuel (1889)